

Handläggare
Anna William-Olsson
Telefon: 08 508 23 362

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd

Tillsyn av detaljhandel med tobak och folköl i Hägersten-Liljeholmen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner rapporten och lägger den till handlingarna.

Maria Mannerholm
stadsdelsdirektör

Gunnar Ohlsén
avdelningschef

Sammanfattning

Länsstyrelsen har genomfört tillsyn över den lokala tillsynen över folköls- och tobaksförsäljning, vilket redovisas i en rapport.

Socialförvaltningen har tagit fram rutiner för att i samarbete med stadsdelsförvaltningarna kunna genomföra kontrollköp av folköl och tobak i detaljhandeln.

En plan för 2015 års tillsynsarbete har tagits fram och lämnats till socialförvaltningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för samhällsplanering.

Bakgrund

Sedan 2002 utövar stadsdelsnämnden tillsyn över detaljhandeln med folköl och sedan 2003 över detaljhandeln med tobak. Under 2014 utövade Länsstyrelsen tillsyn över stadsdelsförvaltningens tillsyn. Nu har Länsstyrelsens rapport "Tillsyn enligt alkohollagen (2010:11622) och tobakslagen 1993:581) i Stockholms stad" inkommit, med diarienummer: 180-2015-1.4

Kommuner har sedan 1 maj 2014 möjlighet att utföra kontrollköp, det vill säga att låta ungdomar som fyllt 18 år med ett ungdomligt utseende gå in i butiker för att köpa cigaretter, snus eller folköl. Syftet är att kontrollera om butikerna begär legitimation. Stockholms stad har avvaktat föreskrifter från Folkhälso-myndigheten, sådana blev klara 1 april 2015. Den 13 april höll Länsstyrelsen i Stockholm utbildning i kontrollköp.

Under många år utfördes inköpsstudier för att se i vilken mån handlarna upprätthöll alkohollagen genom att förvissa sig om att kunder är 18 år fyllda. Kontrollköpen genomfördes av ungdomar över 18 år men med ungdomligt utseende. År 2009 riktades kritik mot metoden som bland annat ansågs vara dold myndighetsutövning. Kontrollköpen upphörde därmed. Nya riktlinjer har nu tagits fram och med förslag på hur socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska fördela arbetet sig emellan.

Stadsdelsförvaltningen gör årligen en plan över tillsynsarbetet.

Ärendet

Länsstyrelsens rapport

Länsstyrelsen har följt Stockholms stads tillsynsarbete under 2013-2014 och avlade i samband med det tillsynsbesök vid samtliga stadsdelsnämnder. Skriftlig återkoppling skedde 2015-04-10. Besök hos Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd genomfördes 28 februari 2014.

Länsstyrelsen konstaterar att förvaltningen genomför tillsyn enligt rådande riktlinjer på samtliga försäljningsställen inom stadsdelsområdet och anser att det kvantitativa målet är uppnått. Man riktar kritik mot stadsdelen och påpekar att: Egenkontrollprogram ska utarbetas av näringsidkaren och inte av tillsynsmyndigheten. Man noterar en brist: Stadsdelen har inte

öppnat tillsynsärendet trots anmärkning avseende att egenkontrollprogram inte har funnits vid upprepade tillfällen. Man ser också ett förbättringsområde då varning saknas i delegationsordningen för tobak.

Socialförvaltningens plan för kontrollköp

Vi kan nu påbörja arbetet med kontrollköp. I dokumentet "Kontrollköp" beskriver Socialförvaltningen den planering som finns för att påbörja genomförandet av kontrollköp i Stockholms stad. Ambitionen är att årligen genomföra kontrollköp på samtliga försäljningsställen. Socialförvaltningens roll i sammanhanget är den administrativa hanteringen av anställning och finansiering av 18-åriga ungdomar. Stadsdelsförvaltningarnas roll blir att hjälpa till med rekrytering av ungdomar samt planering och genomförande av kontrollköpen.

Plan för folköls och tobakstillsyn i Hägersten-Liljeholmen 2015

Den årliga planen för tillsynsarbetet avseende tobak och folköl har inlämnats till socialförvaltningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Länsstyrelsens rapport

Länsstyrelsen konstaterar att förvaltningen genomför tillsyn enligt rådande riktlinjer på samtliga försäljningsställen inom stadsdelsområdet och anser att det kvantitativa målet är uppnått. Man riktar kritik och noterar en brist avseende hanteringen av egenkontrollprogram.

Varje försäljare av folköl och tobak ska ha ett egenkontrollprogram som beskriver handlarens rutiner kring och arbete för att upprätthålla alkohollagen och tobakslagen. De kedjeanknutna försäljningsställena har centralt framtagna och ofta digitala egenkontrollprogram. De mindre och enskilda näringsidkarna har inte den servicen från en central organisation. Redan då tillsynsarbetet var nytt år 2002-2003 noterade tillsynshandläggare i Stockholm problem med egenkontrollprogram. En inte obetydlig del av de mindre handlarna hade problem att formulera sig på det sätt som är brukligt inom förvaltning och myndighetsutövning tillika att förstå lagtext. Stockholms stad tog då fram ett förslag till egenkontrollprogram för handlare att använda om man så önskar.

Länsstyrelsen kritiker om att egenkontrollprogram ska utarbetas av näringsidkaren och inkomma i samband med anmälan ska inte riktas mot Stadsdelsnämnden utan mot Socialnämnden.

Näringsidkare anmäler försäljning till Socialförvaltningen som hand har egenkontrollprogram och utskick av registreringsbevis. Först därefter tar stadsdelsförvaltningens tillsynsansvar vid.

Länsstyrelsen har noterat brist rörande att tillsynsärende inte öppnats trots att näringsidkare inte kunnat uppvisa egenkontrollprogram vid tillsynsbesök. Enligt Stockholms stads jurister ska egenkontrollprogram lämnas in i samband med anmälan om försäljning, se ovan. Däremot kan inte lagen tolkas som att egenkontrollprogrammet ska förvaras på försäljningsstället. Förvaltningen har då valt att vid tillsyn ta med exemplar av förslag till egenkontrollprogram. Den handlare som inte vid besöket uppvisar egenkontrollprogram får ett exemplar, vilket gås igenom och handlaren själv liksom eventuell annan personal får underteckna dokumentet. Därefter har näringsidkaren ett egenkontrollprogram.

Länsstyrelsen påpekar att varning saknas i delegationsordningen för tobak. Ett förbiseende som förvaltningen är tacksam över att ha blivit uppmärksammas på. Delegationsordningen ses därför nu över och revideras i enlighet med länsstyrelsens synpunkter.

Socialförvaltningens plan för kontrollköp

Kontrollköp är en bra metod för att både tillsynspersonal och näringsidkare ska bli uppmärksamma på eventuella svagheter i rutinerna för att upprätthålla alkohollagen och tobakslagen. Förvaltningen ser dock vissa resursmässiga svårigheter med att kunna genomföra kontrollköp på samtliga försäljningsställen under innevarande år.

Plan för folköls och tobakstillsyn i Hägersten-Liljeholmen 2015

Tillsynsbesök kommer att genomföras på samtliga försäljningsställen i stadsdelsområdet. I den mån det är praktiskt genomförbart sker tillsyn gemensamt med polisen. Kontrollköp finns inte inskrivet i planen för innevarande år. Kontrollköp kommer att genomföras men inte på samtliga försäljningsställen under 2015.

Bilagor

1. Tillsyn enligt alkohollagen (2010:11622) och tobakslagen (1993:581) i Stockholms stad inkommit, med diarienummer: 180-2015-1.4
2. Kontrollköp
3. Tillsynsplan